

Зміст

Вступ	
Розділ 1. Теоретичні аспекти існування основних засобів	
1.1.Економічна суть існування основних засобів	4
1.2.Методика аналізу ефективності використання основних фондів	17
1.3. Загальна характеристика ТОВ “Альянс”	23
Розділ 2. Аналіз виробничих основних засобів на прикладі ТОВ “Альянс”	
2.1. Аналіз наявності і структури основних засобів	39
2.2.Аналіз показників використання основних засобів	43
2.3.Аналіз використання обладнання і виробничих потужностей	47
2.4. Аналіз фондоозброєності	50
2.5. Аналіз використання виробничих площ	52
Розділ 3. Шляхи поліпшення використання основних виробничих засобів	54
Висновки	57
Список літератури	

Вступ

У даній дипломній роботі пропонується розглянути питання, пов'язані з ефективністю використання основних виробничих засобів. Основні кошти є невід'ємною частиною будь-якого підприємства, і від підвищення ефективності їх використання залежать важливі показники діяльності підприємства, такі як фінансове положення, конкурентоздатність на ринку.

Проблема підвищення ефективності використання основних засобів є центральною в період переходу України до цивілізованих ринкових відносин. Маючи ясне уявлення про роль основних засобів у виробничому процесі, чинниках, що впливають на використання основних засобів, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності труда. Цими причинами підтверджується актуальність вибраної теми дипломної роботи.

Дана дипломна робота складається з трьох частин: теоретичної, аналітичної, та з пропозиціями щодо удосконалення шляхів поліпшення використання основних виробничих засобів.

У теоретичній частині дається поняття основних засобів підприємства, а також їх класифікація, прийнята в економіці. У цій частині дається методика проведення аналізу основних засобів з використанням методу ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць.

У аналітичній частині як приклад розглядається конкретне підприємство і аналізується використання його основних засобів в році, що аналізується: 2001 р. в порівнянні з базисним 2000 р. У процесі аналізу розраховуються показники використання основних засобів, проводиться факторний аналіз. Отримані результати зіставляються і виявляються ті причини, що призвели їх зміні. У третій частині дипломної роботи даються рекомендації щодо шляхів підвищення ефективності використання основних засобів.

Розділ 1. Теоретичні аспекти існування основних засобів

1.1. Економічна суть існування виробничих основних засобів

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Основні засоби — це матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію, а також предмети вартістю за одиницю понад 500 гривень (за ціною придбання). Основні засоби підприємства включають основні виробничі засоби й невикористані основні засоби.

Не належать до основних засобів:

- 1) предмети терміном служби менше одного року незалежно від їх вартості;
- 2) предмети вартістю до 500 гривень за одиницю (за ціною придбання) незалежно від терміну служби. При цьому гранична вартість предметів, що не належать до основних засобів, може змінюватися Міністерством фінансів України;
- 3) спеціальні інструменти і спеціальні пристосування підприємств серійного і масового виробництва певних виробів або для виготовлення індивідуального замовлення незалежно від їхньої вартості;
- 4) спеціальний одяг, спеціальне взуття, а також постільні речі незалежно від їхньої вартості і терміну служби;
- 5) формений одяг, призначений для видачі працівникам підприємства, незалежно від вартості й терміну служби.

Виробничі основні засоби є частиною основних засобів, яка бере участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму. Вартість основних виробничих засобів переноситься на вироблений продукт поступово, частинами, у міру використання. Поновлюються основні виробничі засоби через капітальні інвестиції.

Невиробничі основні засоби — це житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного й побутового обслуговування, які не використовуються у господарській діяльності і перебувають на балансі підприємства.

На відміну від виробничих основних засобів невиробничі основні засоби не беруть участі в процесі виробництва і не переносять своєї вартості на вироблений продукт. Відтворюються вони тільки за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Незважаючи на те, що невиробничі основні засоби безпосередньо не впливають на обсяг виробництва, збільшення цих засобів пов'язане з поліпшенням добробуту працівників підприємства. Це в кінцевому рахунку позитивно позначається на результатах діяльності підприємства, на зростанні продуктивності праці.

Основні виробничі засоби з урахуванням специфіки їх виробничого призначення поділяються на такі групи:

А. Будівлі і споруди.

Б. Передавальні пристрої.

В. Машини та устаткування,

у тім числі:

* робочі машини та устаткування;

* вимірювальні та регулюючі прилади;

* лабораторне устаткування;

* обчислювальна техніка;

* транспортні засоби.

Г. Виробничий і господарський інвентар.

Д. Інші основні засоби.

Співвідношення окремих груп основних виробничих засобів становить їх структуру. Поліпшення структури основних виробничих засобів, передовсім підвищення питомої ваги активної їх частини, сприяє зростанню виробництва, зниженню собівартості продукції, збільшенню грошових нагромаджень підприємства [16, стр 125-126].

На рис 1.1 наведено склад основних виробничих засобів підприємства. Для обчислення амортизаційних відрахувань основні засоби поділяють на такі групи:

Група 1 — будівлі, споруди, їхні структурні компоненти, передавальні пристрої;

Група 2 — автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього; меблі; побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, включаючи електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації; інформаційні системи; телефони, мікрофони та рації; різне конторське обладнання, устаткування та приладдя;

Група 3 — інші основні засоби, не включені до груп 1 і 2, а саме: робочі машини й устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади.

Підприємству не байдуже, в яку групу основних виробничих засобів укладати кошти. Воно зацікавлене в оптимальному підвищенні питомої ваги машин, устаткування, тобто активної частини основних засобів, які обслуговують процес виробництва і характеризують виробничі можливості підприємства. Ясна річ, що для забезпечення нормального функціонування активних елементів основних виробничих засобів необхідні будівлі, споруди, інвентар, тобто пасивна частина основних засобів (див. рис. 1.1.)

Структура основних виробничих засобів є різною в різних галузях промисловості, народного господарства.

Рис. 1.1. Склад основних виробничих засобів підприємств

Наприклад, у промисловості України частка будівель у загальній вартості основних виробничих засобів найвища в легкій та харчовій промисловості (близько 44%); споруд — у паливній промисловості (17%); передавальних пристроїв — в електроенергетиці (32%); устаткування та робочих машин — на підприємствах машинобудівного комплексу (45%).

Основними факторами, які впливають на структуру основних виробничих засобів підприємств, є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру виробничих засобів. Поліпшити структуру основних виробничих засобів можна за

рахунок: оновлення та модернізації устаткування, ефективнішого використання виробничих приміщень установленням додаткового устаткування на вільній площі; ліквідації зайвого й малоефективного устаткування.[6, стр 25-26].

Відтворення основних виробничих засобів — це процес безперервного їх поновлення. Розрізняють просте та розширене відтворення.

Просте відтворення основних засобів здійснюється в тому самому обсязі, коли відбувається 1) заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто тоді, коли постійно відновлюється попередня виробнича потужність.

Розширене відтворення передбачає кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування.

Процес відтворення основних виробничих засобів має низку характерних ознак, зокрема:

1) основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;

2) у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;

3) нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється громадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію;

4) основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

У процесі господарської діяльності кругообіг основних виробничих засобів проходить три стадії.

На першій стадії відбувається продуктивне використання основних виробничих засобів та нарахування амортизаційних відрахувань. На цій стадії основні виробничі засоби в процесі експлуатації зношуються й

нараховується сума зносу. Вона є підставою для списання суми амортизаційних відрахувань на витрати після завершення процесу виробництва. На першій стадії кругообігу основних виробничих засобів втрачається споживна вартість засобів праці, їхня вартість переноситься на вартість готової продукції.[7. стр 223-226].

На другій стадії відбувається перетворення частини основних виробничих засобів, які перебували в продуктивній формі, на грошові кошти через нарахування амортизаційних відрахувань.

На третій стадії в процесі виробництва відбувається поновлення споживної вартості частини основних виробничих засобів. Це поновлення здійснюється заміною зношених основних виробничих засобів на нові за рахунок нарахованого зносу основних засобів.

Обіг основних виробничих засобів показано на рис. 1.2.

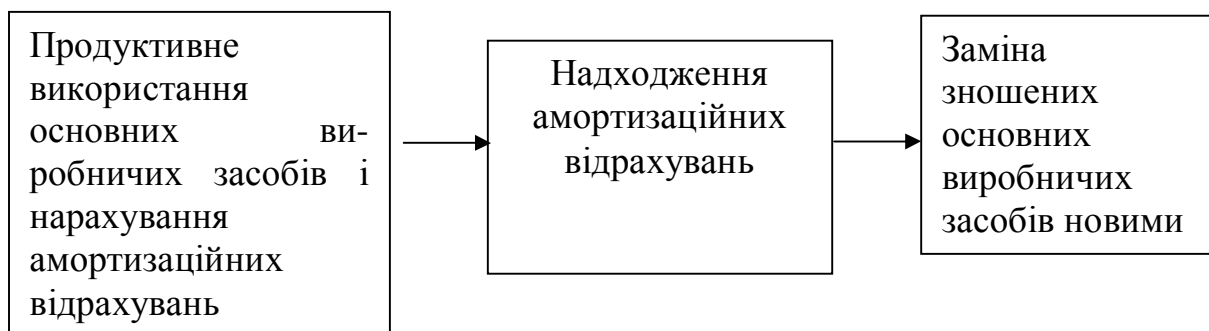

Рис. 1.2. Обіг основних виробничих засобів на підприємстві

Просте відтворення основних виробничих засобів здійснюється у двох формах: 1) заміна зношених або застарілих основних виробничих засобів; 2) капітальний ремонт діючих основних засобів.

За простого відтворення у кожному наступному циклі відбувається створення основних виробничих засобів у попередніх обсягах та з однаковою якістю. Джерелом фінансування заміни зношених основних засобів є нарахована сума амортизації. За розширеного відтворення кожного

наступного циклу здійснюється кількісне і якісне зростання основних виробничих засобів. Джерелом фінансування таких змін є використання частини створеного додаткового продукту.

Необхідність оновлення основних виробничих засобів за ринкових відносин визначається передовсім конкуренцією товаровиробників. Саме конкуренція спонукує підприємства здійснювати прискорене списання основних виробничих засобів з метою нагромадження фінансових ресурсів для наступного вкладання засобів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів.

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Стан і використання основних виробничих засобів є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства.

У процесі виробництва основні засоби зношуються фізично і старіють морально. Ступінь фізичного зносу основних засобів визначається в процесі нарахування амортизації. Цей процес можна розглядати в кількох аспектах:

По-перше, як метод визначення поточної оцінки не зношеної частини основних засобів.

По-друге, як спосіб віднесення на готову продукцію одноразових витрат на основні засоби.

По-третє, як спосіб нагромадження фінансових ресурсів для заміщення виведених з виробничого процесу основних засобів або для вкладання засобів у нові виробництва.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними засобами;
- 2) стан основних засобів;
- 3) ефективність використання основних засобів.

До показників, які характеризують забезпеченість підприємства

основними засобами, належать: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства.[34, стр 27-29].

Фондомісткість є величиною зворотною до фондівіддачі. Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів на одну гривню виробленої продукції і характеризує забезпеченість підприємства основними засобами.

За нормальних умов фондівіддача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондомісткість — до зменшення.

Забезпеченість підприємства основними виробничими засобами визначається рівнем фондоозброєності праці. Останню розраховують як відношення вартості основних виробничих засобів до чисельності працівників підприємства.

Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних виробничих засобів до вартості майна підприємства.

Стан основних виробничих засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення, вибуття (приросту) основних засобів.

Наприклад, вартість основних виробничих засобів на початок року 1165 тис. грн., а чисельність працівників 85 осіб. На кінець року — відповідно 1440 тис. грн. і 80 осіб. Звідси фондоозброєність на початок року становить 13,7 тис. грн.(1165: 85), а на кінець року 18,0 тис. грн.
(1440 : 80)

Отже, збільшення рівня фондоозброєності є позитивним фактором.

Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних виробничих засобів (за вирахуванням суми їхнього зносу) до вартості майна підприємства.

ПОКАЗНИКИ ефективності використання основних виробничих засобів

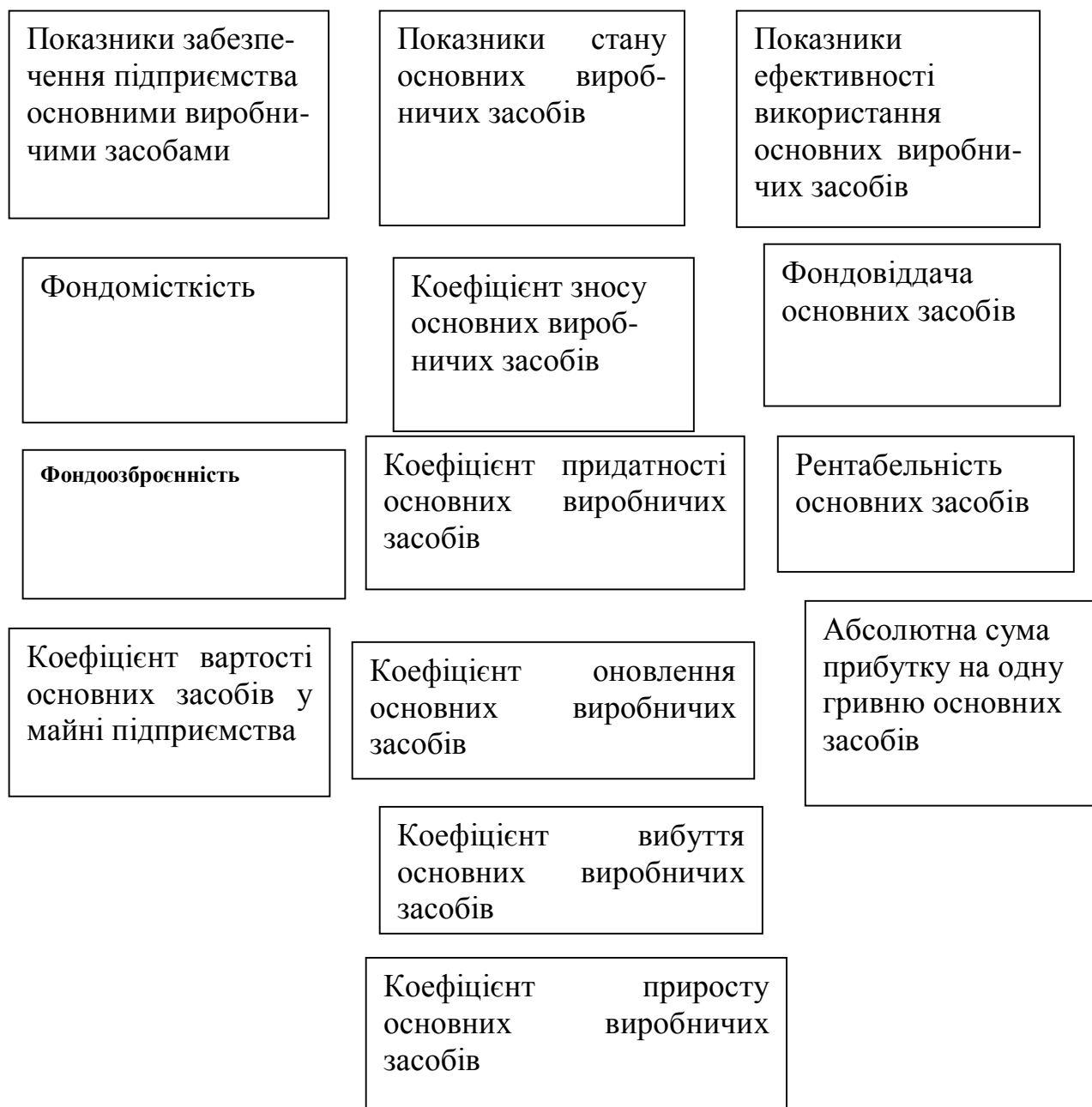

Рис. 1.3. Показники забезпечення, стану та ефективності використання основних засобів

Наприклад, вартість основних виробничих засобів на кінець звітнього року становила 1440 тис. грн., сума зносу основних засобів — 180 тис. грн., а вартість майна — 3 100 грн. Відтак коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів становитиме

0,41 ((1440-180)/3100).

Якщо коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства сягає критичної позначки (0,2 - 0,3), то реальний виробничий потенціал підприємства буде низьким і треба терміново шукати кошти для виправлення становища.

Стан основних виробничих засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення; вибуття (приросту) основних засобів (див. рис. 1.3).

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів.

Показник зносу основних засобів може визначатись також у відсотках на початок і на кінець звітного періоду і дає змогу оцінити стан основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується за формулами:

$$K_{п}=1 - K_{з}, (1) \quad \text{або} \quad K_{п}=100\% - K_{з},$$

де $K_{п}$ — коефіцієнт придатності основних засобів;

$K_{з}$ — коефіцієнт зносу основних засобів.

Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності.

Коефіцієнти оновлення та вибуття розраховуються за формулами:

$$K_{о} = \frac{\Phi_{у}}{\Phi_{к}} * 100 (2)$$

де $K_{о}$ — коефіцієнт оновлення основних засобів;

Φ_y — вартість введених основних засобів за звітний період;

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

Таблиця 1.1 Характеристика показників використання основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1. Фондомісткість	$\frac{\Phi_k}{B_n}$	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами
2. Фондоозброєність	$\frac{\Phi_k}{Ч}$	Показує величину основних засобів на одного працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	$\frac{\Phi_z}{M}$	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу основних виробничих засобів	$\frac{З_0}{\Phi_k}$	Показує ступінь зносу основних виробничих засобів
5. Коефіцієнт придатності основних виробничих засобів	1-Кз	Відображає частину основних засобів, придатну для експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_v}{\Phi_k}$	Показує частку введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів

7. Коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_y}{\Phi_k}$	Характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих засобів
8. Коефіцієнт приросту основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_v - \Phi_y}{\Phi_k}$	Показує ступінь збільшення основних засобів у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	$\frac{B_n}{\Phi_k}$	Характеризує ефективність використання основних виробничих засобів. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних виробничих засобів
10. Рентабельність основних виробничих засобів	$\frac{Пб}{\Phi_k} \times 100\%$	Визначає ступінь використання основних виробничих засобів
<p>Φ_k — балансова вартість основних виробничих засобів; B_n — вартість виробленої продукції; Φ_z — залишкова вартість основних виробничих засобів; M — вартість майна підприємства; Z_o — сума зносу основних виробничих засобів; $ч$ — середньооблікова чисельність працівників; Φ_y — вартість уведених основних виробничих засобів; Φ_v — вартість виведених основних виробничих засобів; K_z — коефіцієнт зносу основних виробничих засобів; $Пз$ — загальний прибуток підприємства.</p>		

Коефіцієнт вибуття показує інтенсивність вибуття основних засобів, тобто ступінь вибуття тих основних засобів, які або морально застаріли, або зношені й непридатні для дальшого використання.

Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних засобів перевищує вартість вибулих основних

засобів. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних засобів.

$$K_p = (\Phi_y - \Phi_v) / \Phi_k \quad (3)$$

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондівдача, рентабельність основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів.

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондівдача.

$$\Phi_v = Вп / \Phi_k \quad (4)$$

де Φ_v — фондівдача основних засобів;

$Вп$ — вартість виробленої продукції за звітний період;

Φ_k — балансова вартість основних засобів на кінець звітного періоду.

Відносним показником ефективності використання основних засобів є рентабельність. Цей показник визначається за формулою:

$$R_f = Пз / \Phi_k \times 100\%, (5)$$

де R_f — рентабельність основних засобів; $Пз$ — загальний прибуток за звітний період; Φ_k — балансова вартість основних засобів на кінець звітного періоду.

Абсолютним показником ефективності використання основних засобів є сума прибутку на одну гривню основних засобів.

До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі.

Формули розрахунку показників забезпечення стану й ефективності

використання основних засобів та їхню характеристику наведено в табл. 1.1.

1.2. Методика аналізу ефективності використання основних фондів

Виробничо – господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежать від забезпеченості основними фондами та їх використання.

Основні фонди (засоби) – це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій. Строк корисного використання (експлуатації) основних фондів перевищує один рік (операційний цикл, якщо останній є тривалішим за один рік).

Розвиток виробництва є невіддільним від проблеми ефективного використання основних виробничих фондів.

Задачі аналізу - визначити забезпеченість підприємства і його структурних підрозділів основними коштами і рівень їх використання по узагальнюючих і приватних показниках, а також встановити причини їх зміни; розрахувати вплив використання основних засобів на обсяг виробництва продукції і інші показники; вивчити міру використання виробничої потужності підприємства і обладнання; виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів.[26, стр 72-73].

Для проведення аналізу основних засобів, як і для проведення будь-якого економічного аналізу необхідні відповідні дані. Джерелами даних для аналізу основних засобів є: план економічного і соціального розвитку підприємства, план технічного розвитку, “Звіт про наявність і рух основних

засобів", "Баланс виробничої потужності", "Звіт про запаси невстановленого обладнання", ф№ 1 "переоцінка", "Звіт про виконання плану введення в дію об'єктів основних засобів і використання капітальних вкладень", інвентарні картки обліку основних засобів і інш.

На основі цих даних проводиться аналіз основних засобів у наступних основних напрямках:

- Аналіз наявності, структури і руху основних засобів на підприємстві
- Аналіз основних показників використання основних засобів
- Аналіз використання обладнання і виробничої потужності підприємства
- Аналіз забезпеченості підприємства основними коштами
- Аналіз використання виробничих площ

Для того щоб проаналізувати діяльність підприємства за якийсь період роботи проводять вищеперелічений аналіз за декілька років діяльності підприємства.

За звітний рік приймають один з років (базовий) роботи підприємства, а інші роки його діяльності називають "що аналізуються".

Вироблюваний при цьому аналіз дозволяє чітко визначити ті чинники, які вплинули на результати роботи і виявити резерви підвищення основних продуктивних показників.

Розглянемо більш детально методику проведення аналізу основних засобів.

Аналіз основних засобів починається з аналізу наявності, структури і руху основних засобів на підприємстві.

Як було відмічено вище, всі основні засоби діляться на виробничі і невиробничі основні засоби.

Крім того, виробничу частину прийнято ділити на активну і пасивну частини. Така деталізація необхідна для виявлення резервів підвищення ефективності їх використання на основі оптимізації структури. Дані про наявність основних засобів, про їх рух заносяться в таблицю 1.1.

Більш чітке уявлення про структуру основних засобів дає таблиця 1.2. У даній таблиці можуть бути відображені дані про зміну структури основних засобів за певний період (коли розглядаються декілька років, що аналізуються і один базисний).

У цьому випадку розраховуються абсолютна зміна вартості основних засобів в годі, що аналізується в порівнянні з базисним, а також темпи зростання вартості основних засобів на підприємстві.

У процесі аналізу вивчаються динаміка перерахованих показників, виконання плану по їх рівню, порівняння показників в роках, що аналізуються в порівнянні з показниками в базисному році, проводяться міжгосподарські порівняння.

З метою більш глибокого аналізу ефективності використання основних засобів показник фондівдачі визначається по всіх основних засобах, засобах виробничого призначення, активної їх частини.

Після аналізу узагальнюючих показників більш детально вивчається міра використання виробничих потужностей підприємства, окремих видів машин і обладнання.

Міра використання виробничих потужностей характеризується показниками: екстенсивного завантаження, що розраховується як відношення фактичного фонду робочого часу обладнання до планового фонду:

$$\text{Кекст.} = T_{\text{ф}} / T_{\text{пл}}$$

інтенсивного завантаження, що розраховується як відношення фактичного і планового середньогодинного виробітку:

$$\text{Кинтен.} = \text{ВПф} / \text{ВПпл}$$

Узагальнюючим показником, що комплексно характеризує використання обладнання є коефіцієнт інтегрального завантаження:

$$J = \text{Кекст.} * \text{Кинтен} \quad (6)$$

По групах однорідного обладнання розраховується зміна обсягу виробництва продукції за рахунок його кількості, екстенсивності і інтенсивності використання по наступній моделі:

$$\text{ВП} = \text{До} * \text{Д} * \text{Ксм} * \text{П} * \text{СВ} \quad (7)$$

Розрахунок впливу цих чинників виробляється способами ланцюгової підстановки, абсолютних і відносних різниць.

Наступним етапом аналізу є визначення фондоозброєності (аналіз забезпеченості підприємства основними засобами). Даний показник визначається як відношення середньорічної вартості всіх основних засобів до середнесписочному кількості працюючих на підприємств.

Даний показник показує вартість основних засобів, що доводяться на одного працюючого.

Крім того, розраховується показник, що показує вартість основних виробничих засобів, що доводиться на одного робітника (людини, зайнятої в основному або в допоміжному виробництві):

$$\text{Фвоор.} = \text{Фпр.} / \text{Рраб.} \quad (8)$$

де Рраб. - число робітників.

Також розраховується і показник фондовоозброєності робітників, зайнятих в основному виробництві основними засобами, що являють собою їх активну частину:

$$\Phi_{\text{воор.}} = \Phi_{\text{факт.}} / \text{Росн.}, (9)$$

де Росн. - число робітників, зайнятих в основному виробництві.

І нарешті, аналізується міра використання площ підприємства. Розраховується показник, що показує скільки продукції, зробленої підприємством доводиться на 1 м² загальній площі підприємства (виробничі і невиробничі):

$$\Phi_{\text{пл.}} = \text{ВП} / S, (10)$$

де ВП - валова продукція, S- загальна площа.

Але, оскільки на невиробничих коштах продукція не проводиться, даний показник частіше використовується для визначення виробітку продукції на 1 м² виробничих площ.

Крім того, при вивченні використання площ підприємства розраховується питома вага виробничих і невиробничих площ в загальній площі, а також питомих площ, зайнятих під основне і допоміжні виробництва в загальній площі виробничих площ.

У процесі аналізу виявляються і вивчаються чинники, які тим або інакшим образом впливають на результати діяльності підприємства і зокрема на ефективність використання основних засобів.

Тим самим виявляються шляхи і резерви збільшення ефективності використання основних засобів. Ними можуть бути введення в дію не встановленого обладнання, заміна і модернізація його, скорочення целодневних і внутрисменних простоїв, підвищення коефіцієнта змінності, більш інтенсивне його використання, впровадження заходів по НТП.

Наприклад, резерви збільшення випуску продукції за рахунок введення в дію нового обладнання визначають як:

$$\text{ВПк} = \Delta \text{До} * \text{Дф} * \text{Ксмф} * \text{Пф} * \text{СВф} (21),$$

де = Δ До додаткова кількість обладнання, Дф- кількість відпрацьованих днів (фактично), Ксмф коефіцієнт змінності, Пф середня тривалість робочого дня, СВф- вироботка.

Скорочення цілодневних простоїв обладнання приводить до збільшення середньої кількості відпрацьованих днів кожною одиницею за рік. Цей приріст розраховується як:

$$\text{ВПд} = \text{Кв} * \Delta \text{Дф} * \text{Ксмф} * \text{Пф} * \text{СВф} ,$$

Δ Д- додаткова кількість робочих днів, Кв- можлива кількість робочих днів.

Щоб підрахувати резерв збільшення випуску продукції за рахунок підвищення коефіцієнта змінності внаслідок кращої організації виробництва, необхідно скористатися наступною формулою:

$$\text{ВПксм} = \text{Кв} * \text{Дв} * \Delta \text{Ксмф} * \text{Пф} * \text{СВф}$$

За рахунок скорочення внутрисменних простоїв збільшується середня тривалість зміни, а отже і випуск продукції:

$$\text{ВПп} = \text{Кв} * \text{Дв} * \text{Ксмв} * \Delta \text{П} * \text{СВф}$$

Для визначення резерву збільшення випуску продукції за рахунок підвищення середнечасової виробітку обладнання, треба скористатися формулою:

$$\text{ВПсв} = \text{Кв} * \text{Дв} * \text{Ксмв} * \text{Пв} * \Delta \text{СВ}$$

Отже, підведемо деякий підсумок. При аналізі основних засобів на підприємстві аналізуються наявність, структура, рух основних засобів. Основним показником використання основних засобів є фондвіддача.

При цьому аналізі складається факторная модель і розраховується вплив кожного чинника (методами ланцюгових підстановок і абсолютних різниць). Вивчається екстенсивна (за часом) і інтенсивне (по потужності) завантаження підприємства. Розраховуються такі показники, як фондомісткість, що відображає забезпеченість основними средствами підприємства. Також розглядається міра використання площ підприємства.

Після проведення аналізу визначаються шляхи і резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

1.3. Загальна характеристика підприємства ТОВ “Альянс”

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

У 1935 році в місті Ірпінь було побудовано цегельний завод, для виробництва цегельних виробів, з невеликою чисельністю працівників.

В експлуатацію був пущений 1 цех, де були встановлені місильні машини і 2 печі, вони були розраховані на виробництво 30000 шт. цегли в добу.

На початку своєї діяльності процес виробництва був в основному ручний, так, зокрема, у ручну засипали необхідні інгредієнти в місильні машини, робили розріз, формування і доставку до печей. Асортимент продукції, що випускається, спочатку був невеликий.

У 80-х роках на заводі відбулася модернізація і технічне переозброєння, це спричинило збільшення випуску продукції до 500000 шт у добу. Це відбулося в зв'язку з установкою 2 автоматизованих печей, місильних машин і укладальників дільників.

Встановлене устаткування дозволило розширити асортимент продукції, що випускається, так було освоєне виробництво нових сортів цегли.

Встановлене устаткування дозволило полегшити процес виробництва, набагато знизити витрати, зв'язані з виробництвом продукції, а, отже, зробити підприємство більш конкурентноздатним на ринку.

Сучасні автоматичні лінії забезпечують високий технологічний рівень виробництва. Якість продукції гарантована відповідністю всього технологічного процесу нормативно - технічної документації, а також найсуворішому фізико-хімічному контролю.

9 лютого 1998 року Ирпенский цегельний завод перейшов з державної власності в приватну, і став називатися ТОВ "Альянс". Він добре зарекомендував себе на ринку стороительных матеріалів.

В даний час завод розширює ринки збуту продукції і збільшує обсяги виробництва.

ВИРОБНИЧА СТРУКТУРА ТОВ "АЛЬЯНС"

ТОВ "АЛЬЯНС" є правонаступником державного підприємства "Ирпенский цегельний завод".

ТОВ є юридичною особою з моменту його державної реєстрації, також підприємство є комерційною організацією, основною метою діяльності якої є витяг прибутку. ТОВ має відособлене майно на правах господарського ведення, самостійний бухгалтерський баланс, розрахунковий і інший рахунки в банках, фірмовий знак і гербову печатку з найменуванням підприємства і власне майно

ТОВ "АЛЬЯНС"

м. Ірпінь, вул. Інтернаціональна д.13,

тел 4-22-01

р/р 26008000198001

в АКБ "Український кредитний банк"

ТОВ самостійно здобуває від свого імені майнові і не майнові права і несе обов'язки, виступає позивачем і відповідачем у судових органах, також підприємство здійснює реалізацію нерухомого майна, здачу його в оренду, у заставу, внесення його як внесок у статутний (складовий) капітал господарчих товариств (робить це тільки за згодою власників).

ТОВ несе відповідальність по зобов'язаннях усім своїм майном, у своїй діяльності керується Цивільним Кодексом України, чинним законодавством, що регламентує діяльність комерційних організацій, рішеннями і постановами обласних і місцевих органів влади.

Площа приміщень, займаних заводом 1350 м².

Діяльність ТОВ "Альянс" здійснюється в сфері вироблення цегельних виробів.

Основними цілями діяльності ТОВ "Альянс" є:

- п** виробництво і реалізація виробів через торгуючі організації міст України;
- п** забезпечення і підвищення соціальних гарантій членів трудового колективу;
- п** одержання прибутку і зростання доходів.

Основний вид діяльності :

- виробництво і реалізація виробів через торгуючі організації городово України. Відповідно до мети своєї діяльності ТОВ "Альянс"
 - а) виступає як рівноцінний усім юридичним і фізичним особам учасник ринкових (кредитних) відносин і свої взаємини з ними здійснює на основі договорів (контрактів), оформлених у встановленому порядку, а також інших правових актів;
 - б) самостійно визначає на договірній основі з всіма учасниками ринкових відносин обсяги, терміни, графіки постачання (одержання) товарів (сировини, послуг), їх якість, техніко-економічні характеристики, а також їх ціну;

- в) самостійно планує і здійснює виробничу діяльність, передбачену Статутом;
- г) виконує свої зобов'язання перед бюджетними і позабюджетними органами;
- д) виконує свої зобов'язання, правонаступником яких може стати ТОВ “Альянс” у зв'язку з його реорганізацією.

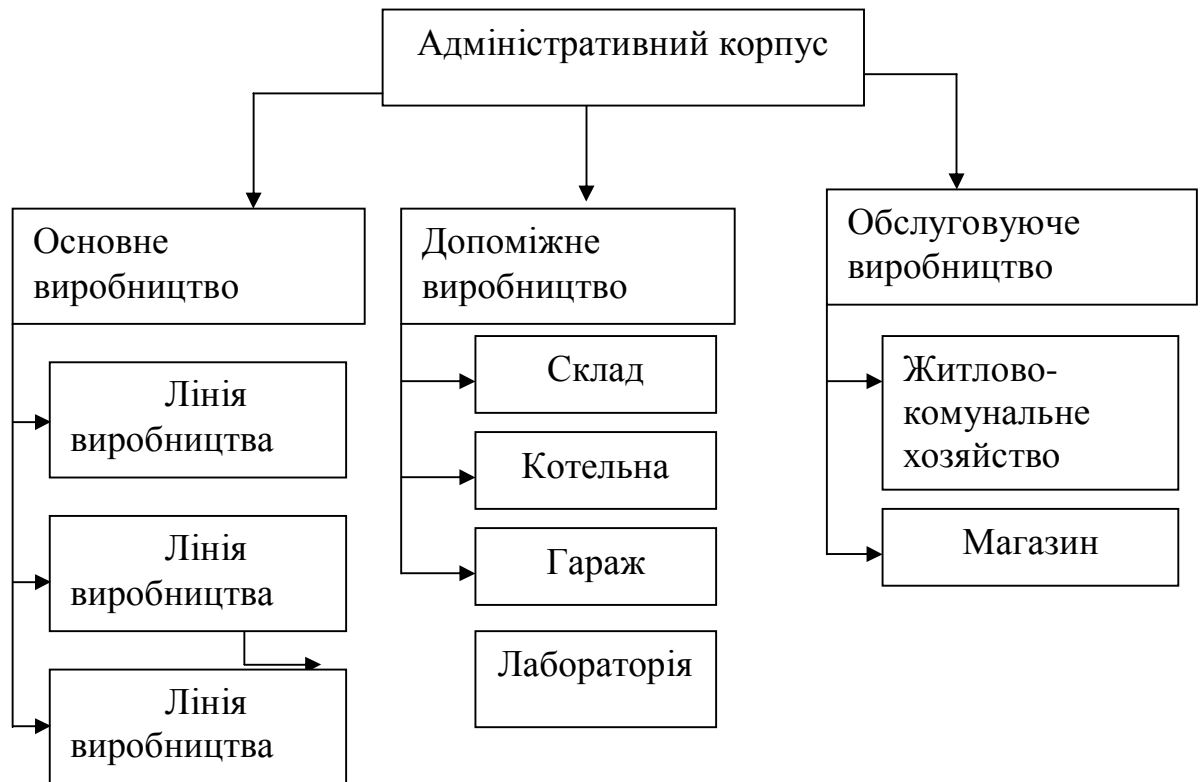

Рис.1.4. Виробнича структура ТОВ”Альянс”

До основного виробництва відносяться три лінії по виробництву цегли. Безперебійну роботу основного виробництва забезпечує допоміжне виробництво, до якого відносяться склад, котельня, гараж, лабораторія. На складі зберігаються сировина і матеріали. У лабораторії проводяться аналізи й експертиза зразків сировини і готової продукції. До обслуговуючого виробництва відносяться магазини і житлове комунальне господарство (два гуртожитки для робітників).

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТОВ “ АЛЬЯНС”

ТОВ “ АЛЬЯНС” самостійно здійснює виробничо-господарську діяльність, укладає господарські і кредитні договори, несе повну відповідальність за їхнє виконання і за дотримання розрахункової дисципліни.

ТОВ “ АЛЬЯНС” на дату реєстрації мало статутний фонд у розмірі 3722554 гривень, що складають вартість майна, переданого згідно додатка до Постанови Голови Адміністрації від 9 лютого 1998 року № 45; зазначене майно є власністю ТОВ “ АЛЬЯНС” і передається в господарське ведення.

Підприємство самостійне встановлює ціни на свою продукцію і самостійно визначає оплату праці найнятим працівникам.

ТОВ “АЛЬЯНС”, як юридична особа, самостійно здійснює оперативний, бухгалтерський і статистичний облік і звітність у встановленому чинним законодавством України порядку.

Чисельність у відділах:

1. Виробничий цех - 25 чоловік,
2. Газова котельня - 8 чоловік,
3. Автотранспортна група - 10 чоловік,
4. Склад сировини і матеріалів – 6 чоловік,
5. Склад готової продукції – 8 чоловік,
6. Охорона - 3 чоловік,
7. Адміністративно-управлінський персонал - 16 чоловік,

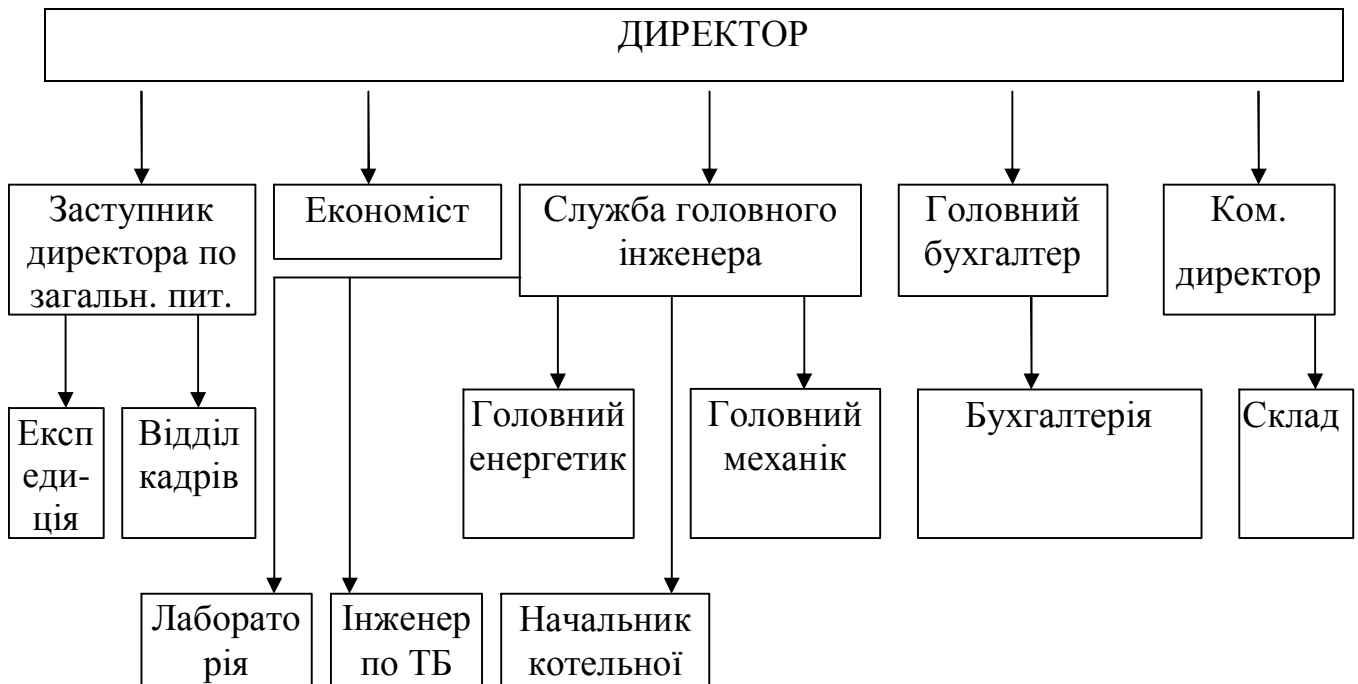

Рис.1.5. Організаційна структура управління ТОВ “ АЛЬЯНС”

Директор ТОВ “АЛЬЯНС” здійснює поточне керівництво всією діяльністю ТОВ “ АЛЬЯНС”, призначається на посаду і звільняється від посади за узгодженням з Головою адміністрації м. Ірпінь згідно укладеного контракту. У контракті також указуються права, обов'язки і відповідальність директора перед трудовим колективом, умови оплати його праці, термін контракту, умови звільнення від займаної посади. Трудові правовідносини з директором устанавлюються на термін дії контракту. До витікання цього терміну директор може бути звільнений від займаної посади по підставах, передбаченим договором або законодавством.

Згідно контракту, директор ТОВ “АЛЬЯНС” має наступні права:

- самостійно визначає структуру органів керування виробничих підрозділів, витрати на зміст апарата керування, професійно-якісний склад робочої сили; загальна кількість робочих місць;
- без доручення діяти від імені Унітарного підприємства, представляти його інтереси в поза, укладає договори, відкривати в банках рахунка, є розпорядником кредитів;

- у межах повноважень видає накази, дає вказівки, що обов'язкові для виконання працівниками підприємства, робить підбор і розміщення кадрів, укладає договори (контракти) з найманими робітниками на виконання робіт, послуг і інших видів діяльності, розподіляє обов'язку серед працівників підприємства.

З метою оперативного рішення питань виробничого, соціально-економічного характеру всі працівники ТОВ “АЛЬЯНС” поділяються на двох категорій: адміністрацію, що складається з керівника підприємства, його заступників, керівників відділів, головного бухгалтера і трудовий колектив, що складається з всіх інших працівників.

Між Адміністрацією ТОВ “АЛЬЯНС” і трудовим колективом укладений колективний договір, що підписується з боку адміністрації директором ТОВ “АЛЬЯНС”, а з боку трудового колективу - головою профспілкового комітету.

Відділ кадрів здійснює роботу з комплектуванню підприємства кадрами робітників та службовців необхідних професій і спеціальностей.

Експедиція займається відвантаженням готової продукції.

Ці підрозділи перебувають у безпосереднім підпорядкуванні в заступника директора по загальних питаннях.

Економіст здійснює керівництво роботою по економічному плануванню на підприємстві, по виявленню і використанню резервів виробництва з метою досягнення найбільшої економічної ефективності, бере участь у розробці заходів щодо прискорення темпів росту продуктивності праці, ефективності використання виробничих потужностей, матеріальних і трудових ресурсів, підвищення рентабельності виробництва і так далі.

У службу головного інженера входять головний енергетик, головний механік, лабораторія і начальник котельні. Головний енергетик забезпечує безперебійну роботу, ремонт і модернізацію енергетичного устаткування,

електричних і теплових мереж, визначає потреба виробництва в паливно-енергетичних ресурсах.

Головний механік забезпечує безаварійну і надійну роботу усіх видів устаткування. Начальник котельні здійснює керівництво котельні. Лабораторія виконує аналізи, іспити й інші види робіт при проведенні досліджень і розробок.

Комерційний директор здійснює керівництво фінансово-господарською діяльністю підприємства в області матеріально технічного забезпечення, заготівлі і збереження сировини, збуту продукції на ринку і по договорах, транспортного й адміністративно-господарського обслуговування, забезпечуючи ефективно і доцільно використання матеріальних і фінансових ресурсів, зниження їхніх утрат, прискорення оборотності оборотних коштів.

Уживає заходів по своєчасному висновку господарських і фінансових договорів з постачальниками і споживачами сировини і продукції.

ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ БУХГАЛТЕРІЇ ТОВ “ АЛЬЯНС”

Рис. 1.6. Структура бухгалтерії ТОВ “ АЛЬЯНС”

В обов'язку головного бухгалтера ТОВ “ АЛЬЯНС” входить:

- а) забезпечення раціональної організації бухгалтерського обліку і звітності на підприємстві;
- б) організація обліку фінансово-господарської діяльності підприємства;
- в) контроль правильної витрати коштів і матеріальних цінностей;
- г) контроль за дотриманням найсуворішого режиму економії і господарського розрахунку.

Касир здійснює операції по прийому, обліку, видачі і збереженню коштів і цінних паперів з обов'язковим дотриманням правил, що забезпечують їхню схоронність. Одержує по оформленим відповідно до встановленого порядку документам грошові кошти і цінні папери в установах банку для виплати робітникам та службовцям заробітної плати, премій, оплати командировочних і інших витрат. Веде на основі прибуткових і видаткових документів касову книгу, звіряє фактична наявність грошових сум і цінних паперів із книжковим залишком. Передає відповідно до встановленого порядку грошові кошти інкасаторам. Складає касову звітність.

Бухгалтер по обліку матеріалів здійснює роботу з забезпеченню підприємства всіма необхідними для його виробничої діяльності матеріальними ресурсами і їх раціональним використанням. Розробляє проекти перспективних і річних планів матеріально-технічного забезпечення підприємства, готує розрахунки й обґрунтування до них. Визначає потреба підприємства і його підрозділів у матеріальних ресурсах.

Бухгалтер по розрахунках веде облік розрахункових операцій:

- по оплаті праці;
- с покупцями і замовниками;
- с постачальниками і підрядчиками;
- с бюджетом, і так далі.

Бухгалтер по реалізації продукції перевіряє звіти експедиторів, робить рознесення по накопичувальній відомості хлібобулочного цеху, а також виписує рахунка торгуючим організаціям.

ТОВ “ АЛЬЯНС” у 2000 році відповідно до “Положення по бухгалтерському обліку”, був виданий наказ про облікову політику, де встановлений наступний порядок обліку усіх видів операцій:

1. Установити границю між основними засобами і засобами праці в обороті в сумі 50 розмірів мінімальних місячних оплат праці, установлені Законом на дату придбання за одиницю придбання.
2. Передбачити, що наступні предмети, вартістю не вище 50 розмірів мінімальних оплат праці підлягають обліку в складі малоцінних і быстроизнашивающихся предметів:
 - предмети, що служать менш одного року, незалежно від їхньої вартості;
 - спеціальні інструменти і спеціальні пристосування.
3. Установити наступний порядок відображення в бухгалтерському обліку процесу придбання і заготовляння матеріалів: з відображенням на рахунку “Матеріали” по фактичній вартості їхнього придбання.
4. Установити наступну оцінку товарів: у роздрібній торгівлі – за продажними цінами; в оптовій торгівлі – за покупними цінами.
5. Установити облік витрат на виробництво випущеної продукції: витрата сировини згідно замовлень на продукцію, згідно попиту за середніми цінами.
6. Установити наступний порядок обліку фінансування ремонту основних засобів: шляхом віднесення усіх фактичних витрат на собівартість звітнього періоду.
7. Установити наступний порядок обліку випуску готової продукції: використовувати методика “облікових цін” з наступним доведенням до фактичної собівартості і відображення цих операцій на рахунку 40 “Готова продукція”.

8. Установити наступний метод визначення вибутку від реалізації:
- в міру відвантаження товарів і пред'явленню покупцю розрахункових документів по рахунку “Реалізація готової продукції”, тобто вартість відвантаженої продукції;
 - вибутг від реалізації інших активів у міру її оплати (у міру надходження засобів на розрахунковий рахунок або касу) по рахунку “Реалізація інших актив”;
 - з метою оподатковування вважати реалізацію по відвантаженню.
9. Передбачити наступний порядок і терміни проведення інвентаризації з 1 листопаду по 31 грудня.
10. На основі плану рахунків бухгалтерського обліку представлений робочий план рахунків організації.

На підприємстві здійснюється облік за журнально-ордерною формою, при цьому воно може самостійно пристосовувати застосовувані реєстри бухгалтерського обліку до специфіки своєї діяльності при дотриманні загальних методологічних принципів, установлених Положенням про бухгалтерський облік і звітність на Україні.

АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

ТОВ “ АЛЬЯНС”

Для того щоб з'ясувати загальний стан справ на ТОВ “ АЛЬЯНС””, у його виробничо-технічних, комерційних, соціальних, господарсько-фінансової сферах необхідно провести аналіз основних техніко- економічних показників, що містить у собі аналіз вихідної інформації, аналіз виробництва і реалізації (обсягів продажів продукції), аналіз використання виробничо-технічної бази, аналіз праці, його продуктивності й оплати, узагальнені дані аналізу.

Аналіз вихідної інформації

Цей аналіз проводиться з метою визначення загального фінансового стану справ на підприємстві. Джерелами інформації для аналізу служать бухгалтерські звіти і форма “Звіт про прибутки і збитки”.

Таблиця 1.2. Вихідні дані для аналізу основних техніко-економічних показників за 2000 -2001 рр.

Показники	2000 рік	2001 рік
A	1	2
1.Виробнича потужність, тонн	4745,00	5100,00
2.Випуск продукції в натуральному вираженні, тонн	452,00	1390,00
3.Товарна продукція, тисяч карбованців	1832,00	6928,20
4.Реалізована продукція (обсяг продажів), тисяч карбованців	1832,00	6928,20
5.Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тисяч карбованців	3671,00	4078,00
6. Чисельність працюючих, людина	63,00	81,00
7. Спрямовано на оплату праці, тисяч карбованців	729,00	1669,00
8.Повна собівартість товарної продукції, тисяч карбованців	1793,00	6852,00
9. Прибуток (збиток) до оподаткування, тисяч карбованців	15,10	36,50

Виробничу і комерційну діяльності підприємства характеризують показники:

- випуску продукції в натуральному вираженні;
- товарна продукція;
- реалізована продукція.

Потенційні виробничі можливості підприємства можна оцінити за допомогою показників виробничої потужності і середньорічної вартості основних виробничих фондів.

Ці дані дозволяють розрахувати такі важливі техніко-економічні показники як:

- коефіцієнт використання виробничих потужностей;
- випуск продукції на грн. вартості основних виробничих фондів.

Показники середньорічної чисельності працюючих, обсяг коштів, спрямованих на оплату праці, характеризують соціальну сферу діяльності підприємства, а також дозволяють розрахувати: фондовоозброєність, продуктивність, середньомісячну заробітну плату і співвідношення між ними.

Результати від реалізації продукції, витрати на грн. реалізованої продукції, рентабельність продукції в цілому можна визначити розрахунковим шляхом з показників повної собівартості товарної продукції, балансового прибутку.

Основна мета аналізу техніко-економічних показників - це комплексна оцінка всіх напрямків діяльності підприємства.

Інформація для техніко-економічного аналізу повинна бути заздалегідь підготовлена, перевірена і повинна відповідати наступним вимогам:

1. усі техніко-економічні показники об'єднані в систему, повинні відповідати одному аналізованому періоду;
2. усі вартісні показники повинні мати однакову розмірність;
3. показники “Товарної продукції”, “Реалізованої продукції”, “Повної собівартості товарної продукції”, “Прибутку по балансі” повинні бути обчислені в поточних цінах;
4. якщо показник “Випуску продукції в натуральному вираженні” представлений у натуральних одиницях виміру, то і показник “Виробничої потужності” повинний мати ту ж розмірність і той же часовий період;

5. продукція, вироблена підприємством за аналізований період, обчислена в тоннах і ін. одиницях, і представлена в показнику випуску продукції в натуральному вираженні, повинна бути в тім же обсязі й асортименті, але обчислена в карбованцях у показнику “Товарної продукції”;
6. якщо в системі техніко-економічних показників чисельність представлена за рік, то і показник “Спрямовано на оплату праці” повинний бути річним;
7. показник “Середньорічна вартість основних виробничих фондів” повинний враховувати періодично проведені переоцінки.

Аналіз виробництва і реалізації продукції

Цей аналіз проводиться для того, щоб визначити, як організована виробнича і комерційна діяльність на підприємстві. Для цього розраховуються такі показники як:

- середня ціна одиниці продукції, представлена в натуральному вираженні,
- реалізована продукція (обсяг її продажів) у відсотках до товарної продукції.

Таблиця 1.3. Показники, що характеризують виробництво і реалізацію (продаж) продукції за 2000-2001 рр.

Показники	2000 рік	2001 рік	Фактичні дані до 2001 р у відсотках
1. Випуск продукції в натуральному вираженні, тонн	452,00	1390,00	3,08 рази
2. Товарна продукція, тисяч грн	1832,00	6928,20	3,78 рази
3. Реалізована продукція (обсяг продажів), тисяч грн	1832,00	6928,20	3,78 рази
4. Середня ціна тонни випущеної	4053,10	4984,20	122,97

продукції, грн			
5. Реалізована продукція (обсяг продажів) до товарної продукції у відсотках	100,00	100,00	-

З дані таблиці випливає, що випуск продукції в натуральному вираженні в 2001 році склав 1390 млн. шт., що в 2,08 разів більше, ніж у 2000 році.

Це зв'язано насамперед з активною діяльністю підприємства по розширенню ринків збуту.

Товарна продукція за аналізований період збільшилася в 3,78 рази за рахунок збільшення випуску продукції в натуральному вираженні і за рахунок росту цін на вироблену продукцію. Так за рахунок росту цін вартість товарної продукції збільшилася на:

$$(4984,2-4053,1)*1390=1294,2 \text{ гривень (тис),}$$

а за рахунок зміни випуску продукції в натуральному вираженні товарна продукція збільшилася на:

$$(1390-452)*4053,1 = \text{гривень (тис)}$$

ТОВ “Альянс” за період з 2000 року по 2001 рік зуміло правильно організувати свою виробничу і комерційну діяльність.

ТОВ “Альянс” стало випускати нові види продукції, так само відбулися перетворення, зв'язані з реконструкцією, у зв'язку з цим на підприємстві за аналізований період збільшилася виробнича потужність на 7,5 відсотка.

Показником, що характеризує виробничу активність підприємства, є товарна продукція в розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів, цей показник в аналізований період збільшився в 3,4 рази, що вказує

на збільшення використання виробничо-технічної бази для випуску товарної продукції.

Виробнича діяльність збільшилася на $3,4 * 0,11 = 0,374 = 37,4$ відсотки.

В аналізований період спостерігається збільшення показників реалізованої продукції в розрахунку на 1 грн вартості основних виробничих фондів на 1,2 грн, або в 3,4 рази.

Скоректоване значення $3,4 * 0,11 = 0,374 = 37,4$ відсотку.

Це також показує на підвищення ринкової активності використання виробничо-технічної бази на підприємстві.

На період ТОВ “Альянс” з 2000 по 2001 рік чисельність персоналу збільшилася на 29 відсотків. Це зв'язано з тим, що підприємство розширюється для випуску нових видів продукції.

При цьому рівень продуктивності праці на підприємстві збільшився в 1,39 рази. На це вказує показник випуску продукції в натуральному вираженні на 1 працюючого. У вартісному вираженні цей показник збільшився на 56,45 тисяч карбованців, тобто в 1,94 рази. Це зв'язано зі значним ростом цін на вироблену продукцію.

У 2000-2001 році спостерігається ріст показника ефективності витрати засобів на оплату праці в розрахунку по товарній і реалізованій продукції, а так само позитивний підсумок використання засобів на оплату праці, так на кожную витрачену гривню на оплату праці було отримано 0,05 грн. прибутку від продажів і 0,02 грн. прибутку до оподаткування

У наступному розділі більш детально розглянуті показники діяльності ТОВ “Альянс” і проведений детальний аналіз використання виробничих ОЗ даного підприємства.

Розділ II. Аналіз виробничих основних засобів на прикладі ТОВ “Альянс”

2.1 Аналіз наявності і структури основних засобів ТОВ “Альянс”

Проаналізуємо використання основних засобів на конкретному підприємстві.

Для цього розглянемо підприємство: ТОВ “Альянс”.

Підприємство випускає цеглини: силікатний і будівельний червоний.

Підприємство має і використовує основні засоби для виробництва продукції.

Зробимо аналіз використання основних засобів в двох роках в 2001 р (базисний) і 2001 р - що аналізується.

Спочатку проаналізуємо структуру основних засобів підприємства. У таблиці 2.1 приводяться дані про структуру основних засобів, що є в кінці базисного року.

Таблиця 2.1. Структура основних засобів, що є в базисному році.

Найменування групи основних засобів	Вартість, тис. крб.	Частка до загальної суми основних засобів в %
Виробничі о.с.		
Будівлі	8345	33.7
Споруди	2005	8.1
Передавальні пристрої	445	1.8
Виробниче обладнання	9367	37.9
Транспортні засоби	1328	5.4
Виробничий інвентар	689	2.8
Інші о.с.	311	1.2
Разом виробничих о.с	22490	90.9
Невиробничі о.с.		
Житловий фонд	1987	8.1
Дитячий сад	238	1.0
Разом невиробничі о.с.	2225	9.1
Разом основних засобів.	24715	100

Як видно з таблиці 2.1, вартість всіх основних засобів на кінець базисного року становила 24715 тис. грн. Основні кошти виробничого призначення становили 90.9% (22490 тис. грн.), а невиробничі основні кошти 9.1% (2225 тис. грн). Частка активної частини виробничих основних засобів від загальної вартості виробничих основних засобів становила

$$(9367 + 1328 + 689 + 311) / 22490 * 100\% = 52.0 \%$$

або 11695 тис. грн., пасивна частина - 48.0% або 10795 тис. грн. Співвідношення пасивної і активної частини основних засобів виробничого призначення відповідає нормі в даній галузі виробництва.

Розглянемо рух основних засобів в році, що аналізується.

Дані про надходження і вибуття основних засобів в 2001 році приведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Рух основних засобів.

Група основних засобів	Наявність на початок року		Поступило за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець року	
	Млн. грн	Пит. вага, %	Млн. крб. %	Пит. вага, %	Млн. крб. %	доля. вага, %	Млн. крб.	доля. вага, %
Виробничі кошти	22490	90.9	5150	90.4	1810	61.1	25830	94.1
Невиробничі кошти	2225	9.1	550	9.6	1150	38.9	1625	5.9
Всього о.с.	24715	100	5700	100	2960	100	27455	100
У тому числі: Активна частина	11695	47.3	3610	70,1	1015	56.1	14290	52.0

Дані таблиці 2.2 показують, що за звітний рік (2001 р.) сталися істотні зміни в наявності і в структурі основних засобів.

Вартість основних засобів зросла на 2740 тис. грн. або на 11.1 %, в тому числі основних виробничих засобів на 3340 тис. грн. або 14.9% (в 2001 році підприємство ввело в експлуатацію додаткові лінії і побудувало прибудову до складського приміщення готової продукції).

Збільшилася частка основних виробничих засобів на 3.2% і відповідно поменшала частка невиробничих основних засобів (в зв'язку з приватизацією квартир працівниками ТОВ).

Значно виросла питома вага активної частини основних засобів в загальній сумі основних засобів з 47.3% до 52.0% (+4.7%), що потрібно оцінити позитивно. По формулах розрахуємо коефіцієнти оновлення, вибуття і приросту основних виробничих засобів:

$$K_{обн} = 5150 / 25830 = 0.2, \quad K_{виб} = 1810 / 22490 = 0,08, \quad K_{пр.} = (5150 - 1810) / 22490 = 0,15.$$

Дані розрахунку показують досить високе значення коефіцієнтів оновлення і приросту основних виробничих засобів, що пояснюється введенням в експлуатацію нових ліній по виробництву цегли.

Всі зміни, ті, що відбулися в звітному році в порівнянні з базисним приведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 Аналіз зміни структури основних засобів.

Роки	Виробнич.		Невиробнич.		У тому		Всього о.з.	
	О.з.		О.з.		числі актив.		Грн.(тис)	
	ТИС.	%	ТИС.	%	частина		%	
					Грн (тис)			
					%			
Базисний рік	22490	90.9	2225	9.1	11695	47.3	24715	100
Звітний рік	25830	94.1	1625	5.9	14290	52.0	27455	100
Зміни.	+3340	+3.2	- 600	-3.2	+2595	+4.7	+2740	+11.1

Як видно з таблиці 2.3, приріст основних засобів становив +2740 тис. грн., у відсотках до базисному +11.1%.

Важливо відмітити і те, що зростання частки активної частини основних засобів становило +2595 тис. грн, у відсотках +4.7%. Проаналізуємо це зростання у відсотках і визначимо вплив кожного чинника (зростання частки активної частини і зростання вартості активної частини основних засобів):

$$\Phi_{2000} = \Phi_{а2000} / \Phi_{2000} * 100 = 11695 / 24715 = 47.3\%$$

$$\Phi 1 = \Phi_{a2000} / \Phi_{2001} = 11695 / 27455 * 100\% = 42.596\%$$

$$\text{Вплив чинника} = 42.596 - 47.3 = -4.704\%$$

$$\Phi 2 = \Phi_{a2001} / \Phi_{2001} = 14290 / 27455 * 100\% = 52.0\%$$

$$\text{Вплив чинника} = 52.0 - 42.596 = +9.404\%$$

Таким чином, за рахунок впливу цих чинників зростання частки активної частини становило +4.7% (-4.704% + 9.404%).

І нарешті, розрахуємо середньорічну вартість основних виробничих засобів і вартість їх активної частини. По формулі отримуємо:

$$\Phi_{2000} = (20120 + 22490) / 2 = 21305 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi_{a2000} = (11305 + 11695) / 2 = 11500 \text{ тис. грн}$$

$$\Phi_{2001} = (22490 + 25830) / 2 = 24160 \text{ тис. грн}$$

$$\Phi_{a2001} = (11695 + 14290) / 2 = 12992,5 \text{ тис. грн.}$$

2.2 Аналіз показників використання основних засобів.

Наступний етап аналізу використання основних засобів - аналіз показників. Головним показником використання основних засобів є фондоддача. Для розрахунку цього показника і проведення аналізу приведені наступні дані в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. Початкові дані для проведення аналізу фондівдачі.

Показник	2000	2001	Відхилення
Обсяг випуску продукції (ВП), тис. грн	159787.5	177576	17788.5
Середньорічна вартість, тис. грн:			
Основних виробничих засобів (Ф)	21305	24160	+2855
Активної частини (Фа)	11500	12992,5	+1492.5
Одиниці обладнання (Ц)	383.3	406.0	+22.7
Питома вага активної частини о.з. (УД)	0.5397	0.5377	- 0.002
Фондовіддача, грн:			
Основних виробничих засобів(ФО)	7.5	7.35	- 0.15
Активної частини (ФОа)	13.89	13.66	- 0.23
Середньорічна кількість технологічного обладнання (К)	30	32	+2
Відпрацьовано за рік всім обладнанням (Т), годину.	112.5	112.32	- 0.18
У тому числі одиницею обладнання:			
Годин (Тед)	3750	3510	- 240
Змін (СМ)	480	459	- 21
Днів (Д)	250	245	- 5
Коефіцієнт змінності (Ксм)	1.92	1.87	- 0.05
Середня тривалість зміни (П), година.	7.8	7.6	- 0.2
Виробіток продукції за 1 машино-годину (СВ), крб.	1420.3	1580.9	+160.9

Чинниками першого рівня, що впливають на фондівдачу основних виробничих засобів, є: зміна частки активна частині засобів в загальній їх частині; зміна фондівдачі активної частини засобів:

$$\text{ФО} = \text{УД} * \text{ФОа} \quad (11)$$

Розрахунок впливу чинників здійснюємо способом абсолютних різниць:

$$\Delta \text{ФО}_{\text{уд}} = (\text{УД}_{2001} - \text{УД}_{2000}) * \text{ФОа}_{2000} = (0.5377 - 0.5397) * 13.89 = -0.02778 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ФО}_{\text{акт}} = (\text{ФОа}_{2001} - \text{ФОа}_{2000}) * \text{УД}_{2001} = (13.66 - 13.89) * 0.5377 = -0.12367 \text{ крб.}$$

Разом: - 0.15 грн.

Для розрахунку впливу чинників на приріст фондівдачі обладнання використовується спосіб ланцюгових підстановок.

По формулі отримуємо:

$$\text{ФОа}_{2000} = \text{Д}_{2000} * \text{Ксм}_{2000} * \text{П}_{2000} * \text{СВ}_{2000} / \text{Ц}_{2000} = 250 * 1.92 * 7.8 * 1420.3 / 383300$$

$$\text{ФОа}_{2000} = 13.89$$

Для визначення першого умовного показника фондоотдачі треба замість середньорічної вартості одиниці обладнання в 2000 році взяти це значення в 2001 р:

$$\text{ФОа}_{\text{усл1}} = \text{Д}_{2000} * \text{Ксм}_{200} * \text{П}_{200} * \text{СВ}_{2000} / \text{Ц}_{2000} = 250 * 1.92 * 7.8 * 1420.3 / 40600 = 13,09$$

Внаслідок зміни структури обладнання рівень фондівіддачі поменшав на 0.8 крб. (13.09- 13.89).

Розрахуємо вплив наступного чинника (кількість відпрацьованих днів):

$$\text{Фоаусл2} = \text{Д2000} * \text{Ксм2000} * \text{П2000} * \text{СВ2000/Ц2000} = 245 * 1.92 * 7.8 * 1420.3/40600$$

$$\text{Фоаусл2} = 12.83$$

Зниження фондівіддачі на 0.26 грн. (12.83-13.09) є результатом збільшення целодобових простоїв в році, що аналізується в порівнянні з базовим (в середньому по 5 днів на кожен одиницю обладнання).

Розрахуємо вплив наступного чинника:

$$\text{Фоаусл3} = \text{Д2001} * \text{Ксм2001} * \text{П2000} * \text{СВ2000 /Ц2000} = 245 * 1.87 * 7.8 * 1420.3/406000$$

$$\text{Фоаусл3} = 12.50$$

Внаслідок зниження коефіцієнта змінності значення фондівіддачі знизилася на 0.33 грн. (12.50 - 12.83).

Розрахуємо вплив тривалості зміни на рівень фондівіддачі:

$$\text{Фоаусл4} = \text{Д2001} * \text{Ксм2001} * \text{П2001} * \text{СВ2000/Ц2001} = 245 * 1.87 * 7.6 * 1420.3/406000$$

$$\text{Фоаусл4} = 12.18$$

У зв'язку з тим, що в році, що аналізується, середня тривалість зміни поменшала в порівнянні з базовим роком, фондоотдача поменшала на 0.32 грн (12.18-12.50).

І нарешті, розрахуємо вплив останнього чинника:

$$\text{Фоаусл4} = \text{Д2001} * \text{Ксм2001} * \text{П2001} * \text{СВ2001/Ц2001} = 245 * 1.87 * 7.6 * 1580.9/406000$$

$$\text{Фоаусл4} = 13.66$$

Внаслідок підвищення середнього виробітку продукції фондоотдача виросла на 1.48 грн.(13.66-12.18).

Щоб виявити, як ці чинники вплинули на значення фондівдачі основних виробничих засобів, отримані результати треба помножити на фактичну питому вагу активної частини в загальній сумі основних виробничих засобів.

Зміна фондоотдачи основних виробничих засобів за рахунок:

Структури обладнання	-0.8	* 0.5377	= -0.43016
Целодневных простоїв	-0.26	* 0.5377	= -0.1398
Коефіцієнт змінності	-0.33	* 0.5377	= -0.1774
Внутрисменных простоїв	-0.32	* 0.5377	= -0.1720
Среднечасовой виробітку	+1.48	* 0.5377	= +0.7957
Разом	-0.23		-0.123

У таблиці 2.5 приведені результати факторного аналізу фондівдачі.

2.3 Аналіз використання обладнання і виробничих потужностей.

Наступним етапом аналізу використання основних засобів підприємства є аналіз використання обладнання і виробничих потужностей. Для цього розраховують коефіцієнт інтенсивного і екстенсивного завантаження обладнання, а також загальний коефіцієнт використання обладнання інтегральний коефіцієнт.

У таблиці 2.6 приведені дані про і фактичні значення показників виробничої програми, що плануються в році, що аналізується. На основі цих

Таблиця 2.5. Результати факторного аналізу фондівддачі.

Чинник	Зміна фондоотдачі, грн		Зміна виробництва продукції тис. грн.
	Активна частина	Основні засобів	
Першого рівня			
1.Среднегодовая вартість основних виробничих засобів		2855* 7.5	= + 21412.5
2. Частка активної частини		- 0.02778 * 24160	= -671.2
3. Віддача активної частини		- 0.12367 * 24160	= -2987.8
РАЗОМ		- 0.15	+ 17788.5
Другого рівня			
3.2.1 Структура обладнання	- 0.8	* 0.5377 = -0.43016*24160	= - 10392.6
3.2.2. Целодневные простої	- 0.26	* 0.5377 = -0.1398 *24160	= - 3377.5
3.2.3 Коефіцієнт змінності	- 0.33	* 0.5377 = -0.1774*24160	= - 4285.9
3.2.4 Внутрішменние простої	- 0.32	* 0.5377 = -0.1720*24160	= -4155.5
3.2.5 Среднечасовая выработка	+1.48	* 0.5377 = +0.7957*24160	= +19224.7
РАЗОМ	- 0.23		-2987.8

2.3 Аналіз використання обладнання і виробничих потужностей.

Таблиця 2.6. Показники використання обладнання

Показник	План	Факт	Відхилення
Кількість встановленого обладнання	32	32	0
Число робочих днів	250	245	- 5
Тривалість робочого дня (година.)	8	7.6	- 0.4
Коефіцієнт змінності	2	1.87	- 0.13
Виробіток продукції за 1 машино-годину (СВ), грн.	1600	1580.9	- 19.1

Наступним етапом аналізу використання основних засобів підприємства є аналіз використання обладнання і виробничих потужностей. Для цього розраховують коефіцієнт інтенсивного і екстенсивного завантаження обладнання, а також загальний коефіцієнт використання обладнання.

У таблиці 2.6 приведені дані про фактичні значення показників виробничої програми, що плануються в році, що аналізується. На основі цих даних розрахуємо коефіцієнти екстенсивного і інтенсивного завантаження обладнання.

По формулі знаходимо коефіцієнт екстенсивного завантаження:

$$\text{Кекст.} = T_{\text{факт.}} / T_{\text{план.}} = (32 * 245 * 7.6 * 1.87) / (32 * 250 * 8 * 2) = 112320 / 128000 = 0.87. \quad (12)$$

По формулі знаходимо коефіцієнт інтенсивного завантаження обладнання:

$$Кінтенс._{CB} = СВфакт. / СВплан = (1580.9 / 1600 = 0.9875).(13)$$

Звідси, коефіцієнт інтенсивного завантаження обладнання підприємства дорівнює

$$Кінтегр. = 0.87 * 0.9875 = 0.86.$$

Як видно з таблиці 2.6, виконання плану було досягнуте тільки по кількості встановленого обладнання.

Резерв підвищення коефіцієнта інтегрального завантаження обладнання полягає в збільшенні тривалості робочої зміни.

Простої в році, що аналізується, були пов'язані із збільшенням часу простою обладнання в ремонті і перевищенням часу установки нового обладнання, що вплинуло на зменшення середньої тривалості зміни на 0.4 години. Усунення даного недоліку може бути досягнуте шляхом введення прогресивних організаційних і технологічних заходів.

2.4. Аналіз фондоозброєності.

Важливим показником оснащеності підприємства основними засобами є показник фондоозброєності. Він розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до середнесписочної кількості працюючих на даному підприємстві і показує скільки основних засобів (у гривнях) доводиться на одного працюючого.

Цей показник відображає оснащеність одного працюючого (Фвооруж1), робітника (Фвооруж2) і робоче основне виробництво (Фвооруж3) відповідно всіма основними коштами, основними виробничими

коштами і активною їх частиною. У таблиці 2.7 приводяться дані про структуру працюючих на підприємстві в 2000 і 2001 рр.

Таблиця 2.7. Структура працюючих на підприємстві.

Показник	2000	2001	Зміни
Усього працюючих:	112	120	+8
в тому числі			
Службовців.....	25	26	+1
Робітників.....	87	94	+7
в тому числі:			
зайнятих в основному			
виробництві.....	60	65	+5
в допоміжному			
виробництві.....	27	29	+2

Як видно з таблиці 2.7., число працюючих на підприємстві, що аналізується, зросло на 8 чоловік. Збільшення викликане насамперед за рахунок збільшення числа робітників в основному виробництві на 5 чоловік (бригада по обслуговуванню нового обладнання, введеного в експлуатацію в 2001 році).

За даними таблиці 2.7 і 2.3 по формулах розрахуємо значення наступні показники:

$$2000: \Phi_{\text{вооруж1}} = 24715 \text{ тис.} / 112 = 220.6$$

$$\Phi_{\text{вооруж2}} = 22490 \text{ тис.} / 87 = 258.5$$

$$\Phi_{\text{вооруж3}} = 11695 \text{ тис.} / 60 = 194.9$$

$$2001 \Phi_{\text{вооруж1}} = 27455 \text{ тис.} / 120 = 228.8$$

$$\Phi_{\text{вооруж2}} = 25830 \text{ тис.} / 94 = 274.7$$

$$\Phi_{\text{вооруж3}} = 14290 \text{ тис.} / 65 = 219.8$$

Збільшення значень показників фондоозброєності зумовлене збільшенням вартості основних коштів в році, що аналізується в порівнянні з базисним (закупівля і введення в експлуатацію дві нових лінії).

Значення фондоозброєності всіх працюючих виросло на 8.2 тис. грн, фондоозброєності робітників на 16.2 тис. грн, фондоозброєності робітників, зайнятих в основному виробництві на 24.9 тис. рублів.

2.5 Аналіз використання виробничих площ.

І нарешті, проаналізуємо використання виробничих площ підприємства. Площу підприємства ділять на загальну (всі площі, включаючи будівлі управління і інші невиробничі площі), виробничу (площі, займані цехами і дільницями підприємства) і площа основного виробництва.

При аналізі використання виробничих площ розраховують показник, що розраховується як відношення валової продукції до площі підприємства. Даний показник показує випуск продукції у гривнях на 1м² площі підприємства. У таблиці 2.8 приводиться структура площ підприємства, що аналізується.

Таблиця 2.8. Структура площ підприємства

Показник	2000	2001	Зміна
Площа всього (м ²):	12000	13500	+1500
в тому числі виробнича	10500	12000	+1000
Площа основного виробництва (м ²)	8500	8500	0
Площа допоміжного виробництва (м ²)	2000	3000	+1000

Площа підприємства збільшилася на +1500 м².

У 2001 році були побудовані прибудова до складу готової продукції (1000 м²) і столова площею 500 м² (невиробнича площа). На основі даних таблиць 2.8 і 2.4 розрахуємо випуск готової продукції на 1 м² загальній площі:

$$2000: \text{Фпл.} = 159787.5 \text{ тис.} / 12000 = 13.31$$

$$2001: \text{Фпл.} = 177576 \text{ тис.} / 13500 = 13.15$$

Як видно з отриманих значень, випуск продукції на 1 м² поменшав на 0.16 тис. гривен і становив 13.15 тис. гривен в 2001 році проти 13.31 тис. гривен в 2000 році.

Тепер розрахуємо випуск продукції на 1 м² площі основного виробництва.

Площа основного виробництва (площа, займана робочими машинами і обладнанням у виробничих цехах) в порівнянні з базисним роком не змінилася і випуск продукції з 1 м² площі основного виробництва збільшився з

$$\text{Фпл.} = 159787.5 \text{ тис.} / 8500 = 18.8 \text{ грн/ м}^2$$

$$\text{до Фпл.} = 177576 \text{ тис.} / 8500 = 20.9 \text{ грн/ м}^2.$$

Таким чином, випуск продукції з 1 м² площі основного виробництва виріс на 1.9 крб., що було викликано збільшенням випуску продукції в році, що аналізується.

Потрібно відмітити, що у підприємства є резерви збільшення випуску продукції з 1 м² площі основного виробництва, оскільки у нього є вільні площі, на яких може бути встановлене додаткове обладнання.

Розділ 3. Шляхи поліпшення використання основних виробничих засобів

Як видно з приведеного аналізу використання основних коштів на підприємстві, зростання випуску продукції в році, що аналізується, збільшилося за рахунок збільшення середньорічного технологічного встановленого обладнання і збільшення середнечасової його виробітки.

Резерви для збільшення випуску продукції полягають в скороченні всередині змінних простоїв, скороченні целодобових простоїв і підвищенні коефіцієнта змінності.

Сума цих резервів становила 11819 тис. грн або 6.5 % від випущеної продукції в році, що аналізується.

Для більш ефективного використання основних засобів підприємство може прийняти наступні заходи:

- Введення в дію не встановленого обладнання, заміна і модернізація його;
- Скорочення целодневних і внутрисменних простоїв. Усунення даного недоліку може бути досягнуте шляхом введення прогресивних організаційних і технологічних заходів.
- Підвищення коефіцієнта змінності, яке може бути досягнуте застосуванням оптимального графіка роботи підприємства, включаючи ефективний план проведення ремонтних і налагоджувальних робіт.
- Більш інтенсивне використання обладнання.
- Впровадження заходів НТП.
- Підвищення кваліфікації робочого персоналу, яке забезпечує більш ефективне і дбайливе поводження з обладнанням.
- Економічне стимулювання основних і допоміжних робітників, що передбачає залежність зарплати від випуску і якості вироблюваної

продукції. Формування фондів стимулювання і заохочення робітників, що досягли високих показників роботи.

- Проведення соціальних робіт, що передбачають підвищення кваліфікації робітників, поліпшення умов труда і відпочинку, оздоровчі заходи і інш. заходу, що позитивно впливає на фізичне і духовне стану робочого.

ВИСНОВОК.

Отже, в ході написання дипломної роботи були розкриті і поставлені задачі і питання.

У першій частині роботи були ретельно вивчені питання, пов'язані з визначенням основних засобів, їх класифікацією і методикою аналізу використання .

Так, було дане визначення основних засобів як частини виробничих фондів, яка бере участь в процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їх вартість переноситься на продукт, що виготовляється поступово, по частинах, по мірі використання.

Основні засоби діляться на виробничі і невиробничі. До основних виробничих засобів відносять засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі, а до невиробничих - ті основні засоби, які створюють умови для життя працівників. Особлива увага приділяється діленню основних засобів на активну і пасивну частину. Збільшення частки активної частини основних засобів сприяє підвищенню показників випуску продукції і економічної ефективності діяльності підприємства.

У другій частині даної дипломної роботи був розглянутий аналіз використання основних засобів на конкретному підприємстві. Аналіз використання основних засобів був зроблений за два роки 2000 (базисний) і 2001 (що аналізується).

Головним показником використання основних засобів є показник фондівіддачі. Так, показник фондівіддачі в 2000 році становив 7.5, а в 2001 становив - 7.35.

Випуск продукції в році, що аналізується, виріс за рахунок збільшення кількості обладнання і за рахунок збільшення середньорічного виробітку продукції. Негативний вплив збільшення целодобових простоїв, внутрисменних простоїв і зменшення коефіцієнта змінності.

У підприємства є резерви підвищення випуску продукції. Випуск продукції може збільшитися на 11819 тис. грн..

Для більш ефективного використання основних коштів підприємство може прийняти наступні заходи: введення в дію не встановленого обладнання, скорочення целодобових і внутрисменних простоїв, підвищення коефіцієнта змінності, більш інтенсивне використання обладнання, впровадження заходів НТП, підвищення кваліфікації робочого персоналу і інш.

Список використаної літератури.

1. Аналіз вигід і витрат. Практичний посібник / Секретаріат Ради скарбниці. Канада. Пер. з англ. — К.: Основи, 1999. .
2. Баканов М.И., Шеремет А. Д. Теория экономического анализа. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 416 с.
3. Бандурка А. М., Червяков И. М., Посылкина О. В. Финансово-экономический анализ: Учебник. — Харьков: МВД, 1999.
4. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В. Економіч аналіз. Практикум: Навч. посібник для студентів вузів. Житомир: ЖІТІ, 2000. — 416с.
5. Житна І. П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. — К.: Вища шк., 1992.
6. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу. — К.: Знання прес, 2000.
7. Івахненко В. М., Горбатов М. /., Львовчкін В. С. Економічний аналіз. — К.: КНЕУ, 1999. — 176 с.
8. Іващенко В. І., Болюх М. А. Економічний аналіз господарської діяльності. — К.: КНЕУ, 1999. — 204 с.
9. Каракоз И. И., Самборский В. И. Теория экономического анализа. К.: Вища шк., 1989. — 255 с.
10. Ю.Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. 2-е изд.: перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 512с. .
11. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. — К.: Знання, 2000.
12. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. - Київ: КНЕУ, 1999. — 132с.
13. Мних Є. В., Буряк П. Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. — Львів: Світ, 1998. — 208 с.

14. Пінчук Н. С., Галузинський Г. П., Орленко Н.С. Інформаційні системи і технології в маркетингу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1999. — 328 с.
15. Русак Н. А., Стражев В. И., Мигун О. Ф. и др. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. 4-е изд. — Минск: Вишэйшая шк., 1999. — 398 с.
16. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. — Минск: Новое знание, 1999. — 688с.
17. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обіку. 3-тє вид., перероб. — Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2000. — 368 с.
18. Чумаченко Н. Г. Внутриводской экономической анализ. — К.: Техника, 1968. — 288 с.
19. Чумаченко Н. Г. Учет и анализ в промышленном производстве США. — М.: Финансы, 1974. — 238 с.
20. Чумаченко Н. Г., Заботина Р. И. Теория управленческих решений: Учеб. пособие для вузов. — К.: Вища шк., 1981.
21. Шкарабан С. И. Основы оперативного экономического анализа. — Львов: Из-во при Львов, госун-те изд. объединения “Вища школа”, 1988. — 136 с.
22. Рішап Ж. Аудіт і аналіз господарської діяльності підприємства. / Під ред. Л.П. Белих- М.: "Аудит ", 2001
23. Савицкая Г.В. Аналіз хозяйственной діяльності підприємства Мн.: “Экоперспектива”, 2001
24. Хеддервік К. Фінансовий і економічний аналіз діяльності підприємства / Під ред. Ю.Н. Воропаєва М.: “Фінанси і статистика ”, 2000
25. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Методика фінансового аналізу. - М.: "ИНФРА", 1995
26. Шишкин А.К., Мікрюков В.А. Учет, аналіз, аудит на підприємстві. М.: "Аудит, ЮНИТИ ", 2000